

FYUCHERS SHARTNOMALARINING O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA
TA’SIRI

Buxoro Davlat Universiteti
Iqtisodiyot va turizm fakulteti
o‘qituvchisi Bobomurodov Q.H.
Buxoro Davlat Universiteti
3-1 IQTKT_20 guruh, 4-kurs talabasi
Axmatov Avazbek G’anisher o‘g’li

Annotatsiya. *Fyuchers shartnomalaridan foydalanish zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismiga aylanib, aholi va korxonalarni turli bozorlarda narxlarning o‘zgarishidan himoya qilish vositalari bilan ta’minladi. O‘zbekiston misolida fyuchers shartnomalarining qabul qilinishi mahalliy iqtisodiyotga sezilarli ta’sir ko‘rsatib, tovarlar, valyutalar, moliyaviy qimmatli qog‘ozlar narxiga ta’sir ko‘rsatdi. O‘zbekistonda fyuchers shartnomalaridan qanday foydalanilganligini o‘rganish orqali ushbu maqola ushbu moliyaviy derivativlarning mamlakat iqtisodiy ko‘rsatkichlari va barqarorligiga ta’sirini o‘rganishga qaratilgan. Ushbu tahlil fyuchers shartnomalarining O‘zbekistonning iqtisodiy landshaftini shakllantirishdagi rolini yoritib beradi hamda siyosatchilar va bozor ishtirokchilari barqaror o‘sish va rivojlanishni rag‘batlantirish uchun ushbu moliyaviy vositadan qanday foydalanishi mumkinligi haqida tushuncha beradi.*

Kalit so‘zlar: *Fyuchers shartnomalari, moliyaviy bozor, O‘zbekiston, qishloq xo‘jaligi, xorijiy investorlar, likvidlik, riskni pasaytirish.*

Abstract. *The use of futures contracts has become an integral part of the modern economy, providing people and businesses with a means of protection against price changes in various markets. In the case of Uzbekistan, the adoption of futures contracts had a significant impact on the local economy, affecting the prices of goods, currencies, and financial securities. By examining how futures contracts are used in Uzbekistan, this essay aims to examine the impact of these financial derivatives on the country's economic performance and stability. This analysis sheds light on the role of futures contracts in shaping Uzbekistan's economic landscape and provides insight into how policymakers and market participants can use this financial instrument to promote sustainable growth and development.*

Key words: *Futures contracts, financial market, Uzbekistan, agriculture, foreign investors, liquidity, risk reduction.*

Абстрактный. *Использование фьючерсных контрактов стало неотъемлемой частью современной экономики, предоставляя людям и бизнесу средства защиты от изменения цен на различных рынках. В случае с Узбекистаном принятие фьючерсных контрактов оказало значительное влияние на местную экономику, повлияв на цены товаров, валют и финансовых ценных бумаг. Целью данного эссе, посвященного изучению того, как используются фьючерсные контракты в Узбекистане, является изучение влияния этих производных финансовых инструментов на экономические показатели и стабильность страны. Этот анализ проливает свет на роль фьючерсных контрактов в формировании экономического ландшафта Узбекистана и дает представление о том, как политики и участники рынка могут использовать этот финансовый инструмент для содействия устойчивому росту и развитию.*

Ключевые слова: *Фьючерсные контракты, финансовый рынок, Узбекистан, сельское хозяйство, иностранные инвесторы, ликвидность, снижение рисков.*

KIRISH

O'zbekistondagi fyuchers shartnomalari moliyaviy shartnomalar bo'lib, unda ishtirok etuvchi tomonlar muayyan aktivni kelajakdagi sanada oldindan belgilangan narxda sotib olish yoki sotish majburiyatini oladi. Ushbu shartnomalar investorlar va korxonalar tomonidan narxlarning o'zgarishidan himoyalaniish va iqtisodiyotdagi risklarni boshqarish uchun keng qo'llaniladi. O'zbekistonda fyuchers savdosiga qiziqish ortib borayotganini hisobga olib, ushbu shartnomalarning mamlakat iqtisodiyotida samaradorligiga ta'sir etuvchi me'yoriy-huquqiy bazani, asosiy ishtirokchilarni va bozor dinamikasini tushunish juda muhimdir. O'zbekistondagi fyuchers shartnomalarining umumiy ko'rinishini o'rganish orqali biz ushbu moliyaviy vositalar iqtisodiyotning barqarorligi va o'sishiga qanday ta'sir ko'rsatishi haqida qimmatli ma'lumotlarga ega bo'lishimiz mumkin.³⁷ Ushbu shartnomalar standartlashtirilgan va uyushgan birjalarda sotiladi, bu bozor ishtirokchilariga narxlarning o'zgarishi haqida spekulyatsiya qilish, risklardan himoya qilish va narxlarni samarali aniqlashga yordam beradi.

Fyuchers shartnomalari bozor xatti-harakatlarini shakllantirishda va narxlarni samarali aniqlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda fyuchers shartnomalarining joriy etilishi bozor ishtirokchilariga narxlarning o'zgarishi bilan bog'liq noaniqliklarni yumshatib, kelajakda oldindan belgilangan

³⁷ Narayan Changder, 2023

narxlarda tovarlarni sotib olish yoki sotish uchun shaffof platformani taqdim etdi. Bu narxlarning o'zgaruvchanligini kamaytirish, likvidlikni oshirish va adolatli narx mexanizmlarini ta'minlash orqali bozorga barqarorlik keltiradi.

O'zbekiston iqtisodiyoti asosan qishloq xo'jaligiga tayanadi, aholining katta qismi dehqonchilik bilan shug'ullanadi. Fyuchers shartnomalari, birinchi navbatda, fermerlarga ekin narxi va ob-havo sharoiti bilan bog'liq xavflarni yumshatish imkonini berish orqali qishloq xo'jaligi sektoriga o'zgartiruvchi ta'sir ko'rsatdi. Fyuchers shartnomalarini tuzish orqali fermerlar o'z mahsuloti uchun kafolatlangan sotish narxini ta'minlab, ishlab chiqarish va investitsiya qarorlarini yanada samarali rejalashtirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, fyuchers shartnomalari fermerlarga narxlarning salbiy o'zgarishidan himoyalani beradi. Misol uchun, agar fermer paxta narxining pasayishini kutsa, ular yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yo'qotishlardan himoya qilish uchun paxta fyuchers shartnomalarini sotishlari mumkin. Xatarlarni boshqarishning ushbu vositasi O'zbekiston qishloq xo'jaligi sektorining daromadlari va barqarorligini ta'minlash, barqaror o'sish sur'atlarini ta'minlash va fermerlarning turmush sharoitini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etdi.

O'zbekiston moliya bozorida fyuchers shartnomalarining mavjudligi ham xorijlik investorlarni o'ziga jalb etib, iqtisodiy o'sish va taraqqiyotga xizmat qilmoqda. Fyuchers shartnomalari investorlarga to'g'ridan-to'g'ri jismoniy aktivlarga ega bo'lmagan holda O'zbekiston bozoriga chiqish imkoniyatini beradi. Bu bozor ishtirokini oshirish va investitsiya portfellarini diversifikatsiya qilish imkonini beradi.

Xorijiy investorlar tovarlar va moliyaviy vositalarning kelajakdagi narxlari harakati haqida spekulatsiya qilishlari mumkin, bu esa bozor likvidligiga hissa qo'shishi va iqtisodiy faollikni oshirishi mumkin. O'zbekistonda fyuchers shartnomalarining mavjudligi mamlakatning sarmoyaviy yo'nalish sifatida jozibadorligini oshirib, kapital oqimini rag'batlantirdi va uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni rag'batlantirdi.

O'rganishlar davomida bir qancha iqtisodchilarning maqolalari tahlil qilindi. Bu o'rganishlarda yangi fyuchers shartnomalarining muvaffaqiyatsizligiga olib keladigan bir qancha omillar aniqlanganligi. Muammoni yechish uchun, naqd pul bozorining faolligi kabi muhim omillar kuzatilishi kerakligi ilgari surilgan.³⁸ Boshqa bir maqolada esa 440 fermerning tabaqalashtirilgan ma'lumotlari boyicha sinovdan o'tkazilgan. Bu sinovda, fermerlar fyuchers shartnomalaridan foydalanishga ta'sir etuvchi omillar

³⁸ Brorsen, B. Wade Fofana, N'Zue F. 2001. Success and failure of agricultural futures contracts

aniqlandi. Kovariatsiya tuzilishi va klaster tahlili qo'llanilgan, va segment darajasidagi heterojenlik, xavfga munosabatni yashirdi. Bozorga yo'naltirilganlik, tavakkalchilik, bozor samaradorligi va tadbirkorlik xulq-atvori ham muhim faktorlar sifatida tanilgan.³⁹ Bu ishlar fyuchers shartnomalarining O'zbekistonda birinchi bo'lib qishloq xo'jaligida foydalanilayotganligiga qanday ta'siri borligini o'rganishga imkon yaratdi.

METODOLOGIYA.

Fyuchers shartnomalarining O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'sirini tushunish uchun keng ko'lamlı tadqiqotlar olib borildi. Kerakli ma'lumotlarni to'plash uchun tegishli adabiyotlar, hisobotlar va ma'lumotlarni har tomonlama ko'rib chiqish amalga oshirildi. Ma'lumotlar O'zbekiston tovar-xomashyo birjasining statistik ma'lumotlari, nufuzli muassasalarning iqtisodiy hisobotlari va ilmiy maqolalarni o'z ichiga olgan. Bundan tashqari, mavzu bo'yicha qimmatli tushunchalarga ega bo'lish uchun iqtisodchilar va moliyaviy ekspertlarning ishlari o'rganildi. Bu o'rganishlar natijasida fyuchers shartnomalarining o'ziga xos kamchilik va imkoniyatlari ko'zga tashlandi.

O'ZBEKISTONDA FYUCHERS SHARTNOMALARINING QIYINCHILIKLARI VA IMKONIYATLARI

O'zbekistonda fyuchers shartnomalari bilan bog'liq muammolardan biri bozor ishtirokchilari o'rtasida tanishlik va tushunishning yo'qligi hisoblanadi. Fyuchers shartnomalari risklarni boshqarish va narxlarni aniqlash nuqtai nazaridan taklif qilishi mumkin bo'lgan potentsial imtiyozlarga qaramasdan, ushbu moliyaviy vositalarni qabul qilishni oshirish uchun ko'proq ta'lim va xabardorlik kampaniyalariga ehtiyoj bor.

Bundan tashqari, O'zbekistonda fyuchers shartnomalari bilan bog'liq huquqiy va me'yoriy bazani ularning savdosi uchun qulay muhitni ta'minlash uchun yanada rivojlantirish kerak bo'lishi mumkin. Boshqa tomondan, fyuchers shartnomalari mamlakat moliya bozorlarini rivojlantirishga hissa qo'shish va turli sohalarda narxlarni shakllantirish samaradorligini oshirish imkoniyatlari mavjud. Fyuchers shartnomalari xedjlash faoliyatini osonlashtirish va xorijiy investorlarni jalb qilish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi va O'zbekistonda mavjud investitsiya imkoniyatlarini diversifikatsiya qilishi mumkin.⁴⁰

---

³⁹ Joost M.E. Pennings. Raymond M. Leuthold. 2000. The Role of Farmers' Behavioral Attitudes and Heterogeneity in Futures Contracts Usage.

⁴⁰ Milliy razvedka kengashi, 2021-03

NATIJA

Fyuchers shartnomalari O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi sohasiga katta ta‘sir ko‘rsatadi. Fermerlarga o‘z ekinlari uchun narxlarni oldindan belgilab qo‘yish imkonini berib, fyuchers shartnomalari fermerlarga bozor narxlarining o‘zgarishi bilan bog‘liq xavflarni yumshatishga yordam beradigan narx barqarorligi darajasini ta‘minlaydi. Bu barqarorlik nafaqat fermerlarga foyda keltirmoqda, balki mamlakat qishloq xo‘jaligining umumiy barqarorligi va rivojlanishiga ham xizmat qilmoqda. Bundan tashqari, fyuchers shartnomalari agrobiznesga narxlar o‘zgarishidan himoyalanih imkonini beradi, bu ularga yanada samaraliroq rejalashtirish va ishlab chiqarish va investitsiyalar bo‘yicha ongli qarorlar qabul qilish imkonini beradi. O‘zbekistonda faol fyuchers bozorining mavjudligi qishloq xo‘jaligi sektoriga ko‘proq investorlarni jalb qilish potentsialiga ega bo‘lib, kapital oqimining ko‘payishiga va texnologik taraqqiyotga olib keladi, bu esa uzoq muddatda samaradorlik va raqobatbardoshlikni yanada oshirishi mumkin.⁴¹

Bunga misol qilib 2023-yilda paxta xomashyosi uchun tuzilgan fyuchers shartnomalarini olishimiz mumkin. Davlatimiz rahbarining 2023 yil 12 dekabrda qabul qilingan “Qishloq xo‘jaligida erkin bozor munosabatlarini yanada rivojlantirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmoni qabul qilindi. Mazkur farmon bilan paxta xomashyosi ilk bor O‘zbekiston respublika tovar-xom ashyo birjasining alohida seksiyasida fyuchers shartnomalari asosida sotilishi yo‘lga qo‘yildi. Bu, o‘z navbatida, paxta xomashyosining narxini shaffoflik va bozor tamoyillari asosida shakllanishini ta‘minladi hamda mazkur bozorda raqobat muhiti rivojlanishiga ko‘mak berdi. Xususan, 2024 yil yanvar-fevral oylarida qariyb 28 mingta fermer xo‘jaligi tomonidan fyuchers shartnomalari asosida 1703,3 ming tonna paxta xomashyosi birja savdolariga qo‘yildi va ulardan 1700,5 ming tonnasi, ya‘ni 99,8 foizi sotildi. O‘tkazilgan birja savdolari natijalariga ko‘ra, paxta xomashyosining o‘rtacha narxi mahsulotning bir tonnasi uchun 8285 ming so‘mni tashkil qildi. Bunda paxta xomashyosining birjada shakllangan narxi auksion evaziga uning boshlang‘ich bahosiga (7800 ming so‘mni) nisbatan o‘rtacha 6,2 foizga o‘sdi. Fyuchers shartnomalari bo‘yicha ortiq yetishtirilgan paxta xomashyosi 2024 yil noyabr oyidan boshlab birja savdolari orqali spot shartnomalari asosida sotiladi. Bu barqarorlik qishloq xo‘jaligiga investitsiyalarni rag‘batlantiradi va barqaror iqtisodiy o‘sishga yordam beradi.⁴²

⁴¹ O. Xadartsev, 2022 yil

⁴² “O‘zRTXB” AJ bosh makleri Islombek Ibragimov.

Bundan tashqari, fyuchers shartnomalari energiya va ishlab chiqarish kabi boshqa sohalarga ham investitsiyalarni rag'batlantirdi. Korxonalariga tovar va xom ashyo uchun kelajakdagi narxlarni mahkamlash imkonini berish orqali korxonalar ishlab chiqarish va kengaytirish strategiyalarini yanada samaraliroq rejalashtirishlari mumkin. Bu ishbilarmonlarning ishonchini oshirib, ichki va xorijiy sarmoyalarni jalb etib, O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishiga turtki bo'lmoqda.

Fyuchers shartnomalarining O'zbekiston iqtisodiyotiga yana bir muhim ta'siri bozor shaffofligi va samaradorligini oshirishdir. Fyuchers bozorlarining tashkil etilishi bilan narx mexanizmi yanada shaffof bo'lib, xaridor va sotuvchilarga ongli qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Ushbu shaffoflik axborot assimetriyasini kamaytiradi va iqtisodiy o'sish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan adolatli bozor raqobatini ta'minlaydi.

Fyuchers shartnomalari O'zbekistonga xorijiy sarmoya kiritilishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu moliyaviy vositalar investorlarga valyuta o'zgarishi, siyosiy beqarorlik va xalqaro biznes operatsiyalari bilan bog'liq boshqa xavflardan himoyalanih imkonini beradi. Fyuchers shartnomalarini tuzish orqali xorijiy investorlar valyuta kurslarini mahkamlashlari va o'z sarmoyalarni bozordagi salbiy harakatlardan himoya qilishlari mumkin. Bundan tashqari, fyuchers shartnomalari investorlarga bozor tendentsiyalari va istiqbollari asosida ongli qarorlar qabul qilish imkonini beruvchi narxlarni aniqlash uchun shaffof platformani taqdim etadi. Umuman olganda, fyuchers shartnomalarining O'zbekistondagi xorijiy investitsiyalarga ta'sirini e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydi, chunki ular xatarlarni boshqarish va xalqaro korxonalarining rentabelligini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.⁴³

MUHOKAMA

Fyuchers shartnomalarining O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri ko'p jihatdan ijobiy bo'lgan bo'lsa-da, ularni amalga oshirish bilan bog'liq ma'lum qiyinchiliklar va risklar mavjud. Birinchidan, bozorni manipulyatsiya qilish va firibgarlik harakatlarining oldini olish uchun puxta tartibga solish va nazorat qilish zarur. Adolatli savdo amaliyotini ta'minlash va investorlar manfaatlarini himoya qilish uchun samarali me'yoriy-huquqiy bazalar mavjud bo'lishi kerak. Bundan tashqari, moliyaviy savodxonlikni oshirish va mas'uliyatli investitsiyalarni rag'batlantirish uchun ta'lim va xabardorlik dasturlarini amalga oshirish kerak.

Yana bir potensial muammo - fyuchers bozorlarining o'zgaruvchanligi va oldindan aytib bo'lmaydiganligi. Ushbu shartnomalar risklarni boshqarish

⁴³ M. Azmi, Transaksi Jual Beli, Hukum Islam, Stain Sulton, Abdurrahmon Kepulauan Riau, 2020, 117-127-betlar

uchun vosita bo'lsa-da, agar ular to'g'ri boshqarilmasa, investorlarni potentsial yo'qotishlarga duchor qilishi mumkin. Shu sababli, bozor ishtirokchilari ongli qarorlar qabul qilish uchun aniq ma'lumotlar, tahlillar va risklarni boshqarish vositalariga ega bo'lishlari juda muhimdir.

O'zbekiston iqtisodiyotida fyuchers shartnomalarini qo'llash bo'yicha kelajakdagi ta'sir va tavsiyalar ushbu moliyaviy vosita bilan bog'liq foydani maksimal darajada oshirish va risklarni minimallashtirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tahlillardan ko'rinib turibdiki, fyuchers shartnomalari qishloq xo'jaligi sohasida narx risklari va noaniqliklarni boshqarishda yordam berishi va shu orqali fermerlar va savdogarlar uchun barqarorlikni ta'minlashi mumkin. Biroq, fyuchers shartnomalarining imkoniyatlaridan to'liq foydalanish uchun bozor ishtirokchilarining moliyaviy savodxonligini oshirish, shaffof va samarali normativ-huquqiy bazani ta'minlash zarurati mavjud. Bundan tashqari, siyosatchilar bozorda ishtirok etish va likvidlikni oshirishga yordam berish uchun fyuchers savdosini qo'llab-quvvatlovchi infratuzilma va institutlarni rivojlantirishga e'tibor qaratishlari kerak. Bundan tashqari, davlat idoralari, bozorni tartibga soluvchilar va sanoat manfaatdor tomonlari o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish O'zbekistonda fyuchers bozorlarining umumiy muvaffaqiyati va barqarorligini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu tavsiyalarni o'z ichiga olgan holda, O'zbekiston uzoq muddatli istiqbolda iqtisodiy o'sish va rivojlanish uchun qimmatli vosita sifatida fyuchers shartnomalaridan foydalanishi mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytish mumkinki, fyuchers shartnomalari O'zbekiston iqtisodiyotiga katta ta'sir ko'rsatdi. Ular fermerlar va ishlab chiqaruvchilarga narxlarning o'zgarishidan himoya qilish mexanizmini taqdim etdilar va shu bilan ularning xavfini kamaytiradi va barqaror daromadlarni ta'minladi. Bundan tashqari, fyuchers shartnomalari qimmatli narx signallarini taqdim etish va bozorda likvidlikni oshirish orqali bozor samaradorligini oshirishga yordam berdi. Bundan tashqari, fyuchers shartnomalaridan foydalanish qishloq xo'jaligi va tog'-kon sanoati kabi muhim tarmoqlarga investitsiyalarning ko'payishiga yordam berdi, bu esa O'zbekistonda umumiy iqtisodiy o'sish va rivojlanishga olib keldi. Fyuchers shartnomalaridan foydalanish bilan bog'liq ma'lum risklar mavjud bo'lsa-da, ularning foydasi kamchiliklardan ancha ustun bo'lib, ularni O'zbekiston iqtisodiyoti ishtirokchilari uchun qimmatli vositaga aylantiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI :

1. Junaydulloevich, A. A., Mukhammedrizaevna, T. M., & Bakhritdinovna, A. N. (2020). Environmentally friendly and sustainable supply chain management in the platform economy. *Economics*, (3 (46)), 23-25.
2. Qayimova, Z. (2022). CURRENT STATUS OF DEVELOPMENT OF GLOBAL FLOWS OF FOREIGN INVESTMENT. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 24(24).
3. Abdullayeva, H. (2023). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI IQTISODIYOTINING RIVOJLANISHIDA YAIM NING HISSASI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 32(32).
4. Qayimova, Z. (2023). Ways to Develop Economic Infrastructure in Uzbekistan. *Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz)*, 27(27).
5. Niyozova, I. (2020). Sifrovaya ekonomika razvitiya infrastruktur gosudarstvo. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 1(1).
6. Giyazova, N. B., & Davlatov, S. S. (2021, June). The relevance of a small business marketing strategy. In *E-Conference Globe* (pp. 4-6).
7. Abdullayeva, H. (2023). BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TADBIRKORLIKNI REJALASHTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 37(37).
8. Muhammedrizaevna, T. M., Khakimovna, U. M., Abdullayevna, K. Z., & Bayazovna, G. N. The role of using innovations in improving the competitiveness of goods. *Gwalior management academy*, 11.
9. Nutfulloyevna, A. H. (2022). Innovative Approaches to the Use of Digital Technologies in the Economy. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 2(12), 141-144.
10. Niyozova, I. (2023). MAMLAKATIMIZDA KORXONALARNING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARISH. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 39(39).
11. Abdulloyev, A. (2023). PRINCIPLES AND METHODS OF ORGANIZATION OF AGROCLUSTERS. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 40(40).
12. Bayazovna, G. N. (2022). Ensuring the Development of Textile Enterprises on the Basis of Competitive Advantage. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN*, 3(6), 40-45.
13. Giyazova, N. (2022). РАЗРАБОТКА МЕТОДА ДИАГНОСТИКИ ВЛИЯНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ НА

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 20(20).

14.Игамова, Ш. З. (2024). МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОГО развития ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ. *Gospodarka i Innowacje.*, 43, 335-340.

15.Igamova, S. (2023). ЭФФЕКТИВНОСТЬ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 27(27).

16.Niyozova, I. (2020). РАЗВИТИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ВО ВРЕМЯ ПАНДЕМИИ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 1(1).

17.Niyozova, I. (2021). Вопросы формирования конкурентоспособной экономики на основе инновационного развития. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 8(8).

18.Niyozova, I. (2021). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHIDA AGROSANOAT KLASTERLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 7(7).

19.Niyozova, I. (2021). Tanqidiy rivojlantiruvchi strategiyalar haqida nazariyalarva ulardan foydalanishning ahamiyati. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 7(7).

20.Niyozova, I. (2023). Dual ta'lim-professional ta'lim samaradorligini oshirish omili sifatida. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 39(39).

21.Niyozova, I. (2023). Ta'lim tizimining innovatsion rivojlanish omillari. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 39(39).

22.Niyozovna, N. I. (2023). Ways to Increase the Competitiveness of Enterprises through Digital Marketing Strategies. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 3(12), 154-157.

23.Rakhmatullaeva, F. M., & Aminova, N. B. (2022). Methodological Approaches To The Development Of Ecological Tourism Logistics. *European Journal Of Innovation In Nonformal Education*, 2(1), 207-211.

24.Rakhmatullaeva, F. M., & Nurova, G. N. (2020). The importance of trade policy in the economic development of the country. *Economics*, 1, 27-28.

25.Muxammedovna, Z. N., & Ravshanovna, R. G. (2023). DIRECTIONS FOR USING DIGITAL MARKETING IN THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISE.

26. Xasanova, S. (2023). Analysis of the Work Carried Out in Uzbekistan and the World to Prevent Tax Violations. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 3(12), 47-50.

27. Хаирова, Д. Р., & Сайфуллаева, М. И. (2021). Тенденции развития цементной индустрии в Узбекистане. Бюллетень науки и практики, 7(6), 358-362.

